

Babin Čažin Dolac

BABIN SLAVUJ

Kuma Marija, nikad se više nećemo vidit. Zbogom! – reče djed po ocu, a baba po majci će: – Bog s tobom, kume Jozo! Ali se nećemo vidit prid licem nebeskim...

Baba je sašila odjeću za djecu, pa ju je valjalo vratiti u Čažin Dolac. Kad su je nekako posjeli na magarca, u ruke mi dadu povodac:

– Ne ispuštaj ga! Pazi, pustiš li ga, hudoba će odnit babu u pustošna mista! Zvir je, a ne tovar.

A baba je rekla:

– Jozo mali, zakunjat ću na tovaru. Truska me pa me lipo uspava, a ovo ti je jedino kad se u životu odmaram.

I tovar je bio sretan s babljim teretom. Prtili su ga vazda tako da bi mu se savila leđa, a na nekoliko mjesta dlaka mu je bila obrijana štapom. Iskaljivahu se na njemu za sve muke u svome životu.

A babi je bilo ugodno na magarcu. Ostala je bez muža kad su joj kćeri imale tek koju godinu. Tukli su ga žendari jer nije htio okrenuti zastavu Srca Isusova. Bijaše na njoj crveno-bijelo-modra trobojnica. Uhitili su ga u poljskoj kućici, u koju se sklonio da ga ne poškropi kiša. Umro je od straha. Pripovijedala je kako je uoči svoje smrti

pjevao u crkvi poput orgulja, a ljudi mu se s pjevališta pričinjali dolje sitnim mravima.

Baba je radila sve posle koje u selu nije htio raditi nitko, bez stanka i odmorka, a prvi put je putovala kad joj se u susjedno selo udala kćerka. Umorna i neispavana, zato je sad sretno kljuskala na magarčiću, dok sam ja strepio da se on ne kizne i ne prevrne babu.

Tada preleti kos s nečim u kljunu i opazih gnijezdo na crnoboru. Uzverao sam se vidjeti jesu li u njemu ptici ili jaja, pomalo strepeć ne spava li u gnijezdu smotana zmija koja ih je proždrla. Pridizao sam se polako i naposljetku ugledao dva ptica goliša. Malo sam ih blažen promatrao kako zijevaju kljunićima, a kad sam čuo kosov krik, spustio sam se brzo da ih ne uznemirujem.

Ali, od babe ni traga ni glasa!

Jedino sam u prašini nazreo magareća kopita. Potrčao sam jecajući dok nisam sreo nekoga Trušana. Naišao sam baš na onoga koji mi je govorio daje Bog stvorio čovjeka od suhih smokava. Rugao se da mi je baba proletila na krilatom tovaru. Ustrašen sam mislio da je magarac podivljao i poletio sam vidjeti nije li je donio u Čažin Dolac.

Ali, od babe ni krvi ni strvi!

Ubrzo se skupila rodbina tražiti babu Mariju, a najžešći je bio ujac Marketa:

– Znam ja njega, nije to tovar, nego vukodlak!... Zdupija je i odnija u planinu... Znam ja, nije to tovar, nego vukodlak! – čulo se samo, dok smo kamenjarom tražili babu na magarcu, ili, ne daj Bože, magarca bez babe na samaru.

Ječala je pustoš. Kameni su se slojevi pružali unedogled, kao da još nije stvoren čovjek, a kamoli da tu ima traga ljudima. Teta je sve više plakala i sve više pogledavala u ponor, da se nije dolje strovalio magarac s babom. Naposljetku, izrekla je najtežu slutnju:

– A da nisu upali u jamu?!

Nadvirivali smo se nad jame i osluškivali stenje li baba u dubini, ali je iz mraka samo pijukala ptica pećinarka.

Jamska me svježina sjeti da bi magarac mogao biti žedan.

»Vukodlak ne žeđa!« nastavljao je ujac, spremajući se sav pretući magarca, kadli-tadli, a moglo bi se dogoditi da i mene izbatina, jer sam posumnjao da magarčić nije zločinac.

Ipak, pošto smo pretražili sve ponore, jame i pustošna mjesta, dođosmo u hrastov gaj s potočićem. Šumicu smo zvali Dubravica. U lugu potok zažubori i slavuji zapjevaju, a voda je gogoljala pjesmu o posve drugom svijetu.

I najednom pred očima ugledam: u hladu hrastovu stoji magarac. Blaženo nadnosi glavu nad bistru vodu u viru, sluša kako mu otječe pred njuškom i povija mu bilje nadohvat. Baba se smiješila u snu kunjajući na samaru. U ruci joj je bio širok lopočov list, kojim je bila pila vodu sa slapića. Cijede se s njega kapi kao što babi s lica suze kapaju. Otrpne slavuj, a babi preleti natopljenim licem nutarnja sjena. Probudi se i upita: »Di je slavić?!« i suze milinja još joj poteku licem.

– Ne plači, majko, glavno je da smo te našli! – reče teta misleći da je baba ganuta našim dolaskom.

– Aa... plačem od sriće! U svomu sam viku prvi put uživala. Gospe moja, ništa ne radim, potok me hladi, slušam slavića. U raj u sam!

21.11.2009.
Praskozorje s
maglom nad Omišem

Lisičina u snčanom plamenu

ROMAN

Moj život je roman – poče teta. – Bila san lipšasta, i na svetoga Luku, pomoga nas, kad san imala deset godina, govorila mi mater, oblačeći mi najlipše aljine: »Ako san ti dala sisu, nišan ti dala sriću!« Otac me odveja brodon »Šubić«, doveja me u Split da se izgubin. Meni se na vratima od grada zavrtija svit od prolaženja pustoga naroda. Tek me s večeri pita nika gospoja: »Da ti otac i mater nisu u crkvi?« Ja plačen. Povala me za ruku, a bila blizu ponoć. Zoron mi dala u pekari prodavat kruv, ali san ja bila ka mrav, iz ruku su mi krele mačke i pasi ribu. Slala me ta žena, Anđe Vatauk, svaki čas na vodu, ne bi li me tko zamirija. Uzela me k sebi nika žena u gostijonu, ali ja nikad u životu nisan trpila pijana čovika. Ja utekla. Skitala se cili dan, kadli me u perivoju našla nika sluškinja, odvela me u plemićku obitelj. To je bija ka koledž, jerbo san se morala igrat z dicon. Poslali me tri godine u časnih učit glasovir. U conta bilo trinest osoba, a svima san bila draga. Kad su me tu večer doveli, okupali me golu u kupaoni, upleli mi kosice u pletenice i vezali fijokić. Već treći dan išla u kazalište, hrvatsko narodno, slušala ariju iz »Tosce«, pismicu san zaboravila, ali san je po cile dane pivala, jerbo je bila arija žalosna.

– Kad bi conti išli u Beč, zatvarali me po misec dana u kuću. Skrivala san se sama sa sobon, u šest soba, igrala se molitvica i svirala glasovir, i uvik onu žalosnu ariju. Nike nedilje kuca niko na vrata, došla doli kočija, pokojna kraljica Marija pita di su

gospodari, ali ja nisan tila otvorit. Svidija jon se moj glas za vratima, pogledala me kroza špijunku: »A šta si lepa!« i na silu me oće odvest u dvorac kraljice Marije u Mosoru, odma poviše naših kuća, na vrilu Ljuvač, ali meni bi bilo ajme gledat doma, ja uživan kraljevski, a ćaća i mater u polju ženju sirak. Nisan otvorila.

– Zabavo crnine moje, igrala se sama sa sobon skrivanja za vrata, di san čekala kad će tko pokucat. Tako bi u ditinjstvu stala u kutić, otac bi uša i tobož tražija: »Di je mali đavlić?« Poslin, kad više nisan bila za igru, to mu se pritvorilo u kletvu: »Eto ti te đavle!« A ja bi ćaći smislila, kad bi mu proteklo vino iz bačve, prižgi vošćenicu i naplji voska, a onda se on križa: »Iz tebe govori đava!« Ćaća mi i mater nisu dali u školu, a ja iz prisahla potoka uzmi pločicu, da bi mogla pisat na klupi. Došla onda mater i pljunila učiteljicu: »Postat pismena, pa se prokurbat!« Oca zato zatvorili osan dana, pa mu svaki dan nosila obid u Omiš, gleda bi kroz rešetkicu kad ću banit na most. Stoga su me i odveli da se izgubin, jer san bila pametna, i čekali su kad ću zaradit novac. I kad su me slali na prvu svetu pričest, u tomu su vidili dobitak, a bila je baš tada glad, poslali me u Zakučac naći kumu, jer su svi Zakučani imali po nikoga u Ameriki, i mislili su kako će me kum potegnit tamo. Ja krurv u žep, da me ne napadnu pasi, i kad san za kumu našla kumu Ivku, zaspala u potkrovlju, probudila se noću, oću doma, a kroz Lisičinu udrila jedna ura, stine huću, škuro, planina ječi, šumi potok, naprid-natrag, stisla uši, u kojima mi zvoni: »Stani! stani!« Da zalaje pas, ka Boga vidit, i oni krurv izdrobila na stinu, jer mi se prizrila svića. Kuma Ivka mi dala robu za pričest, i kad san se vratila s Tugara, mater robicu rasparala, ja skrikla, a ona mi veli: »Ludo mala, ovo ću ti proširit za udaju, stavit u skrinju!«

– Došli gospodari iz Beča, pitaju: »Je li bila kraljica?« Ja rekla: »Je, za vratima!« Nisu me zamrzili, nego su to poslin pripovidali kraljici Mariji, koja se smijala. Obukli me u narodnu nošnju, imala san sedamnest godina, doveli me prid kraljicu u Kaštel Kambelovac. Bila je ona sad ženska u crnu, jer su nan žendari došli u conta reć da je atentat, sličila je na Katarinu Zrinsku, visoka, jaka, puno fina žena. Dala mi zlatan sat. Uvela me u niku dvoranu, u kojou sidu generali, gospoda, a moj conte među njima, bila glad u to doba, jer je otac dolazija dva puta, nu mene posili za stolić, samu ka kneginju. Najprija meni donesu kus svakoga jića, kušan svaku izminu, i rižot, i jastoga, i pripelicu, a tek onda jidu gospoda okolo, i to pogledaju u me prvo nego počnu jist, ja se crljenin, divojčica san, a lipuškast, neće li mi oni štokod uradit, neće li me omamit, i odredila san ne pit, »ne pit« – rekla je mater kad me slala da se izgubin u gradu – »ne pit i ne ići na more u kaiću s mladićima«. Ja nisan mislila na smrt, zato san od svakoga jića mogla uzest komadić, koliko su mi dali da jin kušan, a bilo je sva-ke milosti Božje, i imala san zmiju u tanjuru, a nisan znala, jerbo san bila poštena.

– Tada se nakon jića govorilo o dicit. Ja slušala. Bila san u pubertetu, a kraljica Marija u klimakteriju. Vanka grmilo, konji rzali u kočijama, ja mislila na oca i ovce, da ih ne ubije grom. Bila nemirna, a sita. Kraljica rekla, kako je rodila dicitu po naruđbi, tri sina za tri naroda, čak i imena, jer se jedan za Hrvate zva Tomislav, i meni sine misal, koja nije o zmiji u tanjuru, ali o dicit jest, jer su me bili conti učili da se ne valja udavat, samo da se vežen uz njijovu dicitu, koja su se kašnje sva poudala i poženila. Rekla mi kraljica: »Nemoj se udat, tako si lepa, odvešću te u Beograd!« Ja san znala, da se u Beogradu ne bi nikad udala, jer su conti slali dicitu odgovarat misu na Zetovu, da se ne bi pokvarila i na misi u gradu. Mislila san na ovce, mislila san na oca i gromove, i cilin san puten plakala u kočiji, a kiša pljuštala po moru i po krovu.

- Toliko san naresla, da su gospodari morali pokucat na vrata, da ne bi bila gola, i kad su pokucali sutradan, ja san već bila u onoj narodnoj nošnji na raskrižju, utekla doma da bi se mogla udat za svoga. Bija Božji dan. Pod Zvirinjakom zatekla žene u crnu, mater, pokojnu tu i tu, donila san nanizane kolače, rekla materi: »Udat ću se, majko!« Ona odlomila jedan kolač, stala jist, nije mi bila pomilovala kosicu, nego bosa pošla u procesiju sa starin ženam, a sve su bile u crnu, jer je prvi rat pozoba svu mladost. »Gospe moja, za koga ću se udat?!« nastavin plakat pod smričen, di mi je jednoć prasica mogla uništiti život – ušuti teta.

CVRČAK

Probdio je svu noć pišući ratnu priču za natječaj. Študent se tek rodio kad se zaratilo, sjeća se samo jednoga padobrana na nebu, ali mu se čini da bi novelu ipak dovršio samo da mu je pisac stroj.

Učini mu se najednom neispavanu da sanja. Ugleda dolje oca kako vuče noge smrznutom rosom. Lagano se obukao misleći da su i gore noći tople kao u južnome zavičaju. Zacijelo ga je nagnala velika nevolja kad ovako iznenada dolazi u Zagreb.

Tiho otac ključne kljastim prstom, kako pile probija lupinu, pa poviri na vrata s košaricom punom krumpirića. Bili su sitni kao ispali iz ptičjega kljuna. Prije nego ju je odložio nakon petsto kilometara, zabrinuto pogleda blijedoga sina s modrim podoklimuma:

– Obnoć se spava, tako je dano od Boga. Uči obdan! – a onda se smete. – Sinko, znaš, mater ti se ustravila jerbo je sanjala strašan san. Ne daj, Bože ni pasu! Nu, glavno je da si živ i zdrav. Znaš... znam ja da je Bog istina, a san varavica, ali kad ona viruje u te čanče, pa da bude mirna. Kad se smuti, žuč je boli... znaš i sam!

Očevo je lice bilo puno tunelske čađe kao crnoga snijega.

Študent je gledao košaricu.

– Pa, krumpiriće san ti iskopa, da ne dođen praznoruk... po noći san iskopa, pa san ji izranija...

Košarica je bila puna sitnih krumpirića. Isjekao ih je u mraku, pa su vlažili iz bijelih rana.

– Ma baš radi sna...?!

– Sinko – napokon će otac – valja reć po duši, doša san vidit jesi li zatvoren. Doli su došli primećat kuću...

Študent bijaše prav kao mali Isusić.

– Sinko, bit će dočuli kad san u suca tražija stari pisaći stroj, da moreš pisat, vidija san kako žudiš... a sudac m ije prijatelj jerbo san ja porotnik!

Otac se vrati isti dan na mjeseciini okopati vinograd, budući da je izdangubio putovanjem, a sinu prikriča da ne zaboravi donijeti košaricu.

»Čuvaj je ko oči u glavi...«

Študent je iduću noć učio za ispit, da i on nadoknadi vrijeme izgubljeno pisanjem, kadli zašuška u košarici s krumpirićima. Nagne se i ugleda izvirnula ticala. Neka je životinjica izlazila kao iz podzemlja, budući da ju je otac prerano iskopao s krumpirišta.

Izmili sluzav cvrčak.

Ostavi li ga da se ovdje izvuče iz košuljice, smrznut će se u studenim noćima. I študent ga nježno uzme na dlan te sjedne na prvi vlak. Prenese ga onamo gdje će mu zadak drščati dok južna domovina pjeva.

Kad je iznenada banuo u zavičaj, roditelji pomisle da je sin prognan.

(Babin slavuj, Roman, Cvrčak iz knjige Šapat, 1966.)

